

614374

nyomat a „Botanikai Közlemények“ 1932. évi XXIX. kötetének
5—6. füzetéből.

Sonderabdruck aus den „Botanikai Közlemények“ Bd. XXIX. Jhg.
1932. Heft 5—6.

RAPAICS R.:

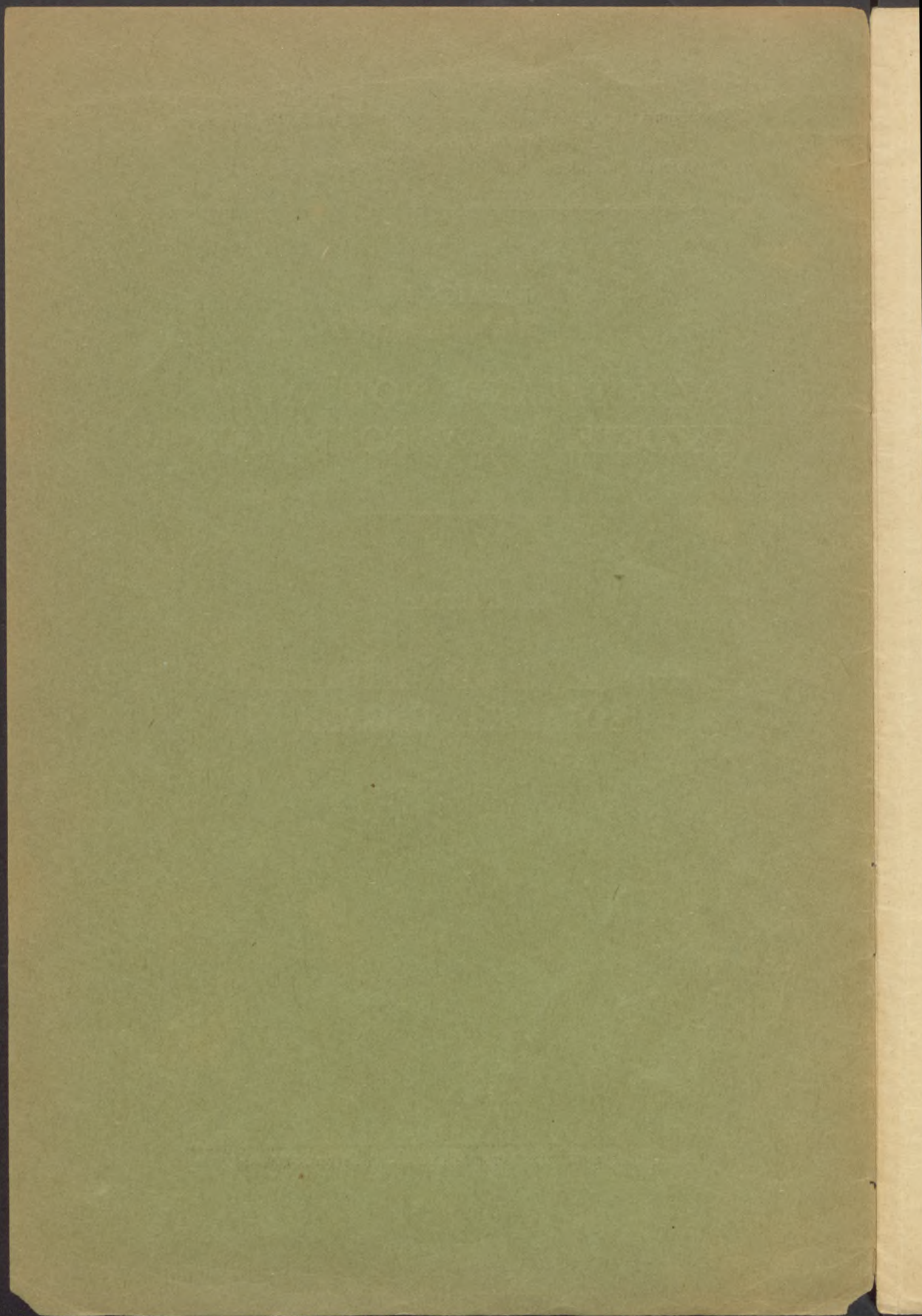
AZ ÁLTALÁNOS NÖVÉNYTAN KEZDETEI MAGYARORSZÁGON

R. RAPAICS:

DIE ANFÄNGE DER ALLGEMEINEN BOTANIK IN UNGARN

1932.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVRIADÓ ÉS NYOMDA R.-T.

Különlenyomat a „Botanikai Közlemények“ 1932. évi XXIX. kötetének
5—6. füzetéből.

Sonderabdruck aus den „Botanikai Közlemények“ Bd. XXIX. Jhg.
1932. Heft 5—6.

RAPAICS R.:

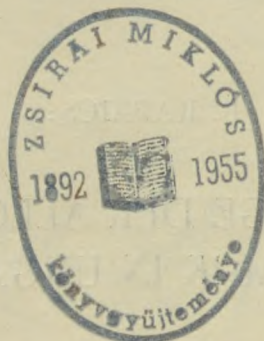
AZ ÁLTALÁNOS NÖVÉNYTAN KEZDETEI MAGYARORSZÁGON

R. RAPAICS:

DIE ANFÄNGE DER ALLGEMEINEN BOTANIK IN UNGARN

1932.

DUNÁNTÚL PÉCSI EGYETEMI KÖNYVKIADÓ ÉS NYOMDA R.-T.

614374

Országos Széchényi Könyvtár
Leltári szám:

VII.37-9885/1963

A botanika magyarországi történetéről szóló értekezésekben majnem üres lapként szerepel a XVII. és XVIII. század. Ennek rövidre fogva az a magyarázata, hogy ez a kór, amelyet a történet barokknak nevez, bölcseletkedő irányba terelte a természettudományokat is. A bölcseleti irány következtében a figyelem a növénytanban olyan kérdések felé fordult, amelyeket ma általános növénytan néven foglalunk össze. Az egész barokk kor folyamán az iskolákban is előadták az általános növénytant, csak hogy nem önálló tantárgyként, hanem mint a fizika vagy természetbölcselet (*philosophia naturalis*) egyik fejezetét.

Ha ennek tudatában kutatjuk át növénytani ismeretek tekintetében a magyarországi tudományos irodalmat, hamarosan kiderül, hogy nálunk is követték a barokk korban a természetbölcseleti irányt, és az általános növénytan magyarországi kezdetét már a XVII. század közepén megtaláljuk. Nem mellékes jelenség ez a botanika magyarországi történetében, mert ennek figyelembevételével folyamatossá válik a magyar növénytan, egyrészt kapcsolódik a XVI. század végének és a XVII. század elejének növénytani ismereteket is nyújtó iskolai latin-magyar szójegyzékeihez, másrészt a XVIII. század végén folytatódik a természettudományi irány intenzív botanikai munkálkodásában.

Ha pontosan évszám szerint el akarjuk határolni ezt a korszakot a botanika magyarországi történetében, kezdetét 1635-re, végét 1770-re tehetjük. Előbbi a nagyszombati egyetem alapításának, és általában a főiskolai oktatás kezdetének éve, utóbbi az egyetemen az orvosi kar felállításának és a növénytan önállósításának kezdete. Az 1635-től 1770-ig terjedő korszakot is két részre választhatjuk. A XVII. században az általános növénytan még teljesen a görög természetbölcselet hatása alatt áll, és amit ekkor növénytan címen az iskolákban előadnak, nem áll magasabb színvonalon, mint *Theophrastus* vagy *Albertus Magnus* növénytana. A XVIII. század elején megváltozik a helyzet, a kísérleti fizika nagy fellendülésének hatása alatt az iskolákban is a kísérleti irány felé fordul a figyelem, s a növénytanban is vezető szerephez jut a bonctan és a kísérleti élettan, a növénytani fejezetekben megjelenik Mal-

pighi, Grew, és van Helmont neve. A két korszak közé választóként az 1725-ik évet iktathatjuk, amikor a nagyszombati egyetemen a fizika rendszeres tantárggyá lesz, s keretében az általános növénytant is évről-évre előadják.

Alábbiakban megkísérlem a fentebb elhatárolt két korszak általános növénytani irodalmát röviden jellemezni.

Az első, 1635-től 1724-ig tartó korszakban Apácai Cseri János (1625—1659) nevét kell elsősorban említenünk, aki *Philosophia naturalis* címen adta elő a gyulafehérvári, főként pedig a kolozsvári iskolában a természetbölcseletet, és ebben a növénytant. Ilyen című latin fogalmazványa magyarul nyomtatásban is megjelent *Magyar encyclopaedia* címmel 1653-ban. Ennek végén találjuk az első magyar általános növénytant, amelyet már részletesen méltatott Ormándy Miklós.¹ Bár e méltatásban elég sok az anachronizmus, mégis helyesen állapítja meg Apácai Cseri jelentőségét. A *Magyar encyclopaedia* növénytani része főként Regius, Apácai utrechti tanára *Fundamenta physices* című munkája nyomán készült, az általános rész, mindössze 24 összetett, bővített mondat, szinte szóról-szóra készült fordítás. Magyar nyelvre is szegényes és gyenge, mint Szily Kálmán hangsúlyozta. Mégis ennek a kis általános növénytannak nagy a jelentősége, mert úttörő a botanika magyarországi irodalmában. Először hozza el a magyarság szélesebb rétegei közé azokat az eredményeket, amelyekre a görög természetbölcselet a növények megismerésében eljutott.

Szintén Utrechtből hozta tudományát Pósa házi János (?—1686) sárospataki tanár, aki 1667-ben *Philosophia naturalis* címmel irt elég maradi, de beosztásában egészen fizikának mondható munkát, amely szintén Regius egyik, és pedig 1654-ben megjelent munkája nyomán készült. A növénytan ebben is alig néhány oldal, az általános rész néhány mondat, a különleges részben, amely azonban mégis, éppenúgy mint Apácai munkájában, a mai növénytanok rendszertani része előfutárának tekintendő, majdnem ugyanazt a néhány fát, cserjét és fűvet sorolja fel, mint Apácai.

És most nézzünk át a nagyszombati egyetemre. Sajnos, az első korszakból egyetlen nagyszombati tanár fizikája sem maradt ránk, noha a bölcselet keretében, némely évben külön is, előadásra került a fizika anyaga. De azért nem kell lemondanunk arról, hogy közvetlen forrásból megismerhessük, milyen volt a nagyszombati jezsuita tanárok általános botanikai ismerete és tananyaga. Nagyon bő, a fentebb megismert növénytanoknál sokkal terjedelmesebb értekezésben ismertet meg ezzel a tárggyal Szentiványi Márton (1633—1705) *Physica curiosa de plantis* című értekezésében, amely 1689-ben jelent meg mindjárt két munkájában; az egyiknek *Dissertationes septem* a címe, s a növénytanon kívül állattanát is tartalmazza, a másik 3-kötetes nagy munkája, a *Miscellanea* (1689—1702),

¹ Ormándy M.: Apácai Cseri János és botanikai munkássága. A kolozsvári kegyesrendi főgimnázium értesítője 1879.

amely korának legnagyobb enciklopedikus munkája. Hogy milyen sokra becsülték Szentiványi növénytanát nemcsak kortársai, hanem a késő utókor is, mutatja, hogy a *Calendarium Cassoviense* 1754. és 1755-iki kötetében újra nyomták, s így kétségtelen, hogy ez volt az első nagyobb általános növénytan, amelyről elmondhatjuk, hogy széles körökben elterjedt.

Szentiványi növénytana 52 oldalra terjedő 24 fejezet, amelyek az alaktan és az élettan főbb tételeit tárgyalják, természetesen szintén a görög természetböleselet álláspontján. A növény lényege az anima vegetativa, külön-külön fejezet szól az egyes szervekről, a gyökérről, a szárról, amely kéregből és bélből áll, levélről, virágról, termésről, magról, az egyes életjelenségekről, így a táplálkozásról, növekedésről, szaporodásról. Elmondja, hogy a növény életét az idő és hely határozza meg. Erről a tárgyról a 12. fejezetben szól Szentiványi, s ez a fejezet beillik egy növényökologia előfutárának. Egészen a régi korok gondolkozása tükröződik a növények kvalitásairól, temperamentumáról, sympathiáiról és antipathiáiról szóló fejezetekben, amelyeknek azonban az ókorban és a középkorban gyógyászati tekintetben nagy jelentőségük volt. Külön fejezet szól az élősködő növényekről. A 22. fejezetben, amelynek címe: *Plantae fictae, vel dubiae existentiae*, a varázsnövények létét tagadja a szerző, amilyenek a vasvágó, zárnyitó, sebezhetetlenné tevő stb. füvek, valamint a varázssvessző. Különösen érdekes a 21. fejezet, az *Admiranda plantarum*, amelyben az idegen világrészek feltűnő növényeiről számol be. Ilyenek a *Mimosa pudica*, *Dicksonia barometz*, valamelyik vasfa, *Hura crepitans*, *Ficus bengalensis*. Magyarországon ez az első tudósítás ezekről az exotikus növényekről.

Szentiványi sem közvetlenül Theophrastus munkájából, vagy valamely középkori botanikából szedegette össze növénytanát, hanem, mint éppen az utóbbi adatok mutatják, ujkori szerzőket használt, akiket meg is nevez. Főforrása a francia származású Honoratus Fabri *Tractatus duo* című, Parisban 1666-ban megjelent munkája, melyben növénytant, állattant és embertant találunk. Az exotikumokat részben Athanasius Kircher, részben Juan Eusebio Nieremberg munkáiból gyűjtötte. Utóbbinak *Historia naturae maxime peregrinae* című 1655-ben megjelent művét sokat forgatták, akik már a XVII. században is exotikumok iránt érdeklődtek. Szentiványi azonban, mint a magyarországi különlegességeknek is kiváló ismerője, nem minden exotikumban talál megcsodálni valót: így beszámolva a Hispaniolában talált aranytermő fáról, amelyről „auri venas habere scribunt”, megjegyzi, hogy ezen nem talál semmi megcsodálni valót, mert „in Hungaria non raro reperiantur vites, quae granula sparsa per majora grana botri, aut etiam tenues laminulas producunt.”

Körülbelül ez az, amennyiben a XVII. század magyarországi általános növénytani irodalmát röviden összefoglalhatjuk. Vegyük most ehhez a vele szorosan összefüggő gyakorlati munkák közül csak a két legfontosabbat, Lippay János *Pozsonyi kertjét* (1664) és Pápai Páriz Ferenc *Pax corporisát* (1690), melyek még a XVIII. században is új nyomatokban

jelentek meg, továbbá a XVII. század főurainak ritkasággyűjteményeit,² s akkor teljes képét kapjuk annak a botanikai munkálkodásnak, amely a barokk kor első felében Magyarországon folyamatban volt. Kétségtelen, hogy nemcsak hanyatlásról nem beszélhetünk, hanem azt kell megállapítanunk, hogy a XVI. század szójegyzékeihez és füveskönyveihez képest határozott haladás mutatkozik, amely zökkenő nélkül átvezet a XVIII. század modernebb botanikai irodalmához.

Mint fentebb említettem, 1725-től kezdve a fizika rendes tantárgy a nagyszombati egyetem bölcsészeti karán,³ és általában a magyarországi iskolákban ettől az időtől kezdve lassanként egyre fontosabb szerephez jut a kísérleti természettan. Az irodalomban azonban az új irány csak az 50-es évektől kezdve jelentkezik, de ekkor annál erőteljesebben: Nem kevesebb mint öt természettani tankönyv látott napvilágot Nagyszombatban 1755-től e korszak végéig, vagyis 1770-ig, s ezen kívül egy még Budán is. Mindenikben van kisebb-nagyobb növényteni fejezet is. Debrecenben ekkor Hatvani István adta elő a fizikát, tudjuk, hogy J. H. Winkler német tankönyve nyomán készítette előadási jegyzeteit, s azt is, hogy Winkler nyomán az általános növénytan elemeit is előadta.⁴

A fentebb említett, részben *Physica*, részben *Philosophia naturalis* címmel megjelent természettanok szerzői: Adányi András (1755—56), Jaszlinszky András (1756), Reviczky Antal (1757—58), Ivánchich János (1759), Radics Antal (Buda, 1766) és Horváth János (1767—70). Nem hagyhatjuk említés nélkül, hogy a jezsuita szerzet Bécsbe is küldött magyarországi képzésű magyar szerzeteseket a természettan előadására, s ezek közül ott ketten is irtak és adtak ki tankönyvet, így Klaus János Mihály (1756) és Makó Pál (1762—63). Mindezek a természettanok mint a nyugatiak is, két részre oszlanak, az általános fizikára, amelynek anyaga később egyedül kezdte viselni a fizika nevet, és a különleges fizikára, amelyben csillagászat, földtan és ásványtanon kívül növénytant és állattant, gyakran embertant is találunk.

Legbővebben foglalkozik a növénytannal Reviczky Antal (1723—1781) természettana, amely *Elementa philosophiae naturalis* címmel jelent meg. Ebben a *Phytologia* című rész kereken 20 oldal. Mint a nyugati országok fizikái, Reviczky is Marcello Malpighi *Anatome plantarum* (1674) és Nehemia Grew *The anatomy of plants* (1682) című munkáját követi, mindkettőt egyaránt értékelvén, mert „unus alterius lucubrationis ignari.” Erre az értékelésre Noel Regnault, a párisi Louis le Grand kollégium tanára adta a példát Reviczky-nak. Mind Malpighi, mind Grew nemcsak anatómiát, természetesen csak még phytotomiát,

² Ernyei J.: Természettudományi mozgalmaink a XVII.—XVIII. században. Természettud. Közlöny. 1912. pótfüzet.

³ Fejér Gy.: *Historia Universitatis hungaricae literaria*. 1835.

⁴ Lósy-Schmidt E.: Hatvani István élete és művei. Debrecen. 1951.

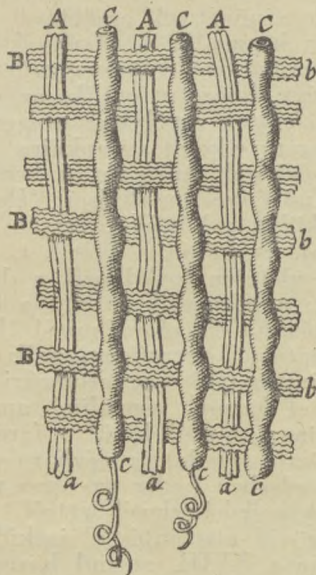
mechanikai anatómiát értvén ezen szón, hanem, tisztában lévén azzal, hogy a növény testében felfedezett szerkezeti elemek, csövek és hólyagok stb. csak eszközök a táplálkozás szolgálatában, élettant is adtak fentebb említett munkáikban, vagyis olyanvalamit, amit ma általános növénytanak nevezünk.

Reviczky phytológiája két részre oszlik, az első rész a növények természetéről (*De natura plantarum*) szól, a második a növények tulajdonságairól *De affectionibus plantarum*). Az első résznek három fejezete közül az első a növény testét (*De plantarum substantia*) ismerteti, vagyis a mai alak- és bonctan; a második a növények eredetével *De plantarum origine*) foglalkozik; a harmadik a növények táplálkozásáról és növekedéséről (*De nutritione et incremento plantarum*) szól. A második rész négy fejezetre oszlik, az első a rendszertan (*De plantarum varietate*), amelyben a szerző Linné, Ray Rivinus és Tournefort munkáira utalja az olvasót, maga azonban a régimódi fa-cserje-fű beosztást adja elő; a második fejezet a növények minőségait (*De plantarum qualitatibus*) ismerteti, külön a külsőket, értvén ezen első sorban a növényi mozgásokat, és külön a belsőket, vagyis a kémiaiakat, és itt elég részletesen foglalkozik a dohányról, kávéval, teával és kakaóval; a harmadik fejezet a növények termékenyítéséről, szaporításáról és váladékairól (*De plantarum fecundatione, propagatione, excretionem*) szól; végül a negyedik fejezet nem más mint az első magyarországi növénykörtan (*De plantarum morbis et harum remediis*), amelyben a nagyobb élősködőkön (fagyöngy, tapló) kívül a farákról (lepra), rozsdáról (rubigo), üszögről (uredo) és mézharmatról (roratio) olvassunk, a gyakorlati részben pedig az apró rovarok elpusztítására először hallunk a dohánylevélfőzetről.

Mint ebből a rövid áttekintésből is kiderül, a nagyszombati egyetemen már a XVIII. század közepén egészen a kor színvonalán tanították az általános növénytant, mindenestre legalább olyan színvonalon, mint a nyugati országok egyetemein. Hogy a különleges növénytan, vagyis a növényrendszertan terén nagyon elmaradtunk a külföldtől, annak egyszerű a magyarázata. Az, hogy az egyetemen nem volt orvosi kar. Mert a XVIII. században még az orvosi karhoz tartozott a növényrendszertan, sőt mint tudjuk, még a XVIII. század vége felé is, mikor végre a magyar egyetem is megkapta az orvosi kart, ennek keretében létesült az első növényrendszertani tanszék.

Két problémát szeretnék ezek után az említett természettanok általános növénytani fejezeteiből kiragadni, hogy megvilágítsam, milyen helyes irányban haladt már akkor nálunk a növénytani oktatás. Egyik a növények szaporodása. Erről két helyen esik szó. A növények eredete című fejezet az ősnemzést cipel. Ezzel a kérdéssel akkoriban sokat foglalkoztak, s a mi természettanaink bőséges adatokkal bizonyítják, hogy a nyers földből vetés nélkül kikelő növények nem ősnemzéssel keletkeznek, hanem magjuk már régóta rejtetik a földben. Hogy a virág a növény ivaros szaporodásának szerve, tudvalevőleg a XVII. század legvégén mutatta ki Camerarius. A természettanokban elég hamar elterjedt ez a tanítás,

de nem Camerarius nevével kapcsolatban, hanem Ch. G. Ludwig, lipcsei tanár, afrikautazó értekezéséből, amelyet a datolyapálma termékenyítéséről írt, valamint a berlini királyi akadémiai kertben az ugyancsak a datolyapálmával 1750-ben végzett beporzási kísérletekkel kapcsolatban. A *palma Berolinensis* valóságos fogalomná lett e kor természet-tanaiban, s a mi fizikáink is erre hivatkoznak a növények termékenyítéséről szóló fejezetben. Mint ebből látjuk, a növények ivaros szaporodásának tana már a XVIII. század köze-

Növényi szövet mikroszkopikus képe
Jaszlinszky András *Institutiones physicae* című munkája második
kötetében, 1756-ban.

pén eljutott hozzánk, az iskolákban is tanították ettől kezdve, kétségtelen, hogy Sófalvi József (1778) és Benkő József (1781), akik először szólnak róla magyar nyelven, már nem mondanak újat magyarországi viszonylatban sem.

A növények táplálkozásáról ekkor még nagyon hiányosak voltak az ismeretek, mert a chemia még a görög természet-bölcsélek elemtanát követte, az új elemtan még a jövő méhében rejtkezett. De már a XVII. század elején kísérleti alapra fektette ezt a problémát van Helmont ismeretes fűfakísérletével.⁵ Ez a kísérlet egyik fontos fejezete a magyarországi természettanoknak is, noha nem a növénytani részben adják elő, hanem a chemiaiban. Helmont helytelen következtetést vont le kísérletéből, éppen a korában még hiányos kémiai ismeretek következtében. Itt azonban nem az eredmény, hanem csak a kísérleti módszer miatt emeltük ki

⁵ Rapaics R.: A növény felfedezése. 1952

fizikáinkból, annak igazolására, hogy a kísérleti módszert nemcsak a szorosabb értelemben vett fizikai kérdésekben, hanem a növényélettaniakban is hangsúlyozták a magyarországi természettanok is.

Végül meg kell még említenünk, hogy ezek a tankönyvek illusztrációkkal is szolgálták a tanítás célját, és a képek között növénytani is akad. Tudjuk, hogy Malpighi-t és Grew-t, mint a mai kezdő növényanatomust, főként a csavarosvastagodású edények kapták meg. Érthető tehát, hogy Jaszlinszky András is ezeket mutatja be könyve egyik rézmetszetű tábláján. Azonban kétségtelen, hogy a kép nem természet után készült. Viszontlátjuk ezt a szövettani képet Reviczky Antal könyvében is, de még inkább elrontva, és már az edények csavarszáalai nélkül.

Ez azonban nem csökkenti a szerzők érdemét. A tény maga ezek után elvitathatatlan, az általános növénytan tanítása iskoláinkban és a magyarországi irodalomban nagy lépéssel haladt előre, s a maga átlagában nem maradt el a nyugati országok iskolás általános növénytana mögött.

Ismeretes, hogy 1770-nel új korszak kezdődik a botanika magyarországi történetében. Ennek gerincét már bő monográfiában megírta Gomboecz Endre.⁶ A fellendülő növénytani kutatásban a dolgok természetes rendje szerint a florisztikai és növényföldrajzi irány lépett előtérbe. Azonban az általános növénytani ismeretek terjesztése sem szűnt meg. A barokk kor ilyenmű hagyományai még sokáig éltek az iskolákban. Magán az egyetemen is, ahol Horváth János megújított fizikájában, mely *Elementa physicae* címmel 1790-ben jelent meg, még nem hiányzik az általános növénytan. Még inkább a többi iskolában. Például Pankl Máté Pozsonyban 1790-ben megjelent *Compendium institutionum physicarum*-ában 43 oldalt szentel a növénytannak *De corporibus vegetabilibus* címmel és már a fejezet címével elárulja, mennyire fizikai szemszögből állítja be a növénytani problémákat. Munkájában először találkozunk Hales nevével. Érdekes továbbá, hogy egyik fejezetnek *Patria plantarum*, egy másiknak *Motus peculiare plantarum* a címe.

Az idők változását mutatja Sartori Bernát természet-tana, mely Egerben *Magyar nyelven filosofia* címmel 1772-ben jelent meg. De korántsem felfogásában, mert a ferencrendi szerzetes szerző nagyon is régimódi felfogású, hanem abban, hogy munkáját magyar nyelven írta. Noha a barokk természettanok növénytani elemeiből itt csak egy kérdéssel találkozunk, azzal, hogy „a fák, csemeték és füvek honnan veszik eredeteket,” mégis meg kellett említenünk e munkát, mert benne először találjuk magyar szöveg kíséretében Bauhin, Malpighi, Vallisneri és van Helmont nevét, valamint utóbbinak hires fűzfakísérlését.

(A Növénytani Szakosztály 1932. évi október hó 13-án tartott 352. üléséből.)

⁶ Gomboecz E.: A budapesti egyetemi botanikus kert és tan-szék története. 1914.

R. Rapaics: Die Anfänge der allgemeinen Botanik in Ungarn.

Die Prinzipien der allgemeinen Botanik wurden bis zum XVII. Jahrhundert aus denen des Aristoteles und Theophrastos geschöpft. Auch in Ungarn verbreitete sich die naturphilosophische Botanik der Griechen und die des Mittelalters, und sie wurde in den Schulen bis zum Anfang des XVIII. Jahrhunderts gelehrt. Für die Schulen und das Publikum schrieb Johann Apácai Cseri seine „*Magyar Encyclopaedia*“ (1653) nach Regius' „*Fundamenta physices*“, worin wir ein Kapitel über Pflanzen finden. Es ist eine naturphilosophische Abhandlung über das Pflanzenleben, übersetzt aus dem genannten Werk des Regius. Im Jahre 1667 erschien die *Philosophia naturalis* von Johann Pósaházi, ebenfalls mit einem Kapitel über allgemeinen Botanik, und nach Regius geschrieben. An der im Jahre 1635 gegründeten Universität in Nagyszombat wurde die Botanik ebenfalls als Naturphilosophie oder Physik gelehrt. Die Professoren dieser Universität haben sehr viel zu der Verbreitung der allgemeinen Botanik in Ungarn beigetragen. Besonders muss Martin Szentiványi erwähnt werden; sein „*Physica curiosa de plantis*“ ist die erste grössere allgemeine Botanik in Ungarn. Sie erschien im Jahre 1689, dann mehrmals bis zur Mitte des XVIII. Jahrhunderts, zuletzt im *Calendarium Cassoviense*. In dieser Botanik findet man die ersten Angaben für Ungarn über neuzeitliche exotische Pflanzen, wie *Mimosa pudica*, *Hura crepitans* etc. Auch die angewandte Botanik kann im XVII. Jahrhundert wertvolle Werke in Ungarn aufweisen, so „*Pozsonyi kert*“ (Pressburger Garten) von Johann Lippay, und *Pax corporis* (in ungarischer Sprache) von Franz Pápai Páriz. Vom Jahre 1725 an wird an der Universität in Nagyszombat die experimentelle Physik als selbständiger Lehrgegenstand gelesen, die allgemeine Botanik findet seit dieser Zeit ihren Platz in dieser Wissenschaft, und zwar im Sinne der Phytotomie von Malpighi und Grew. Grössere experimentell-physikalische Lehrbücher wurden in Ungarn im XVIII. Jahrhundert von Andreas Adányi (1755), Andreas Jaszlinszky (1756), Anton Reviczky (1757), Johann Ivánchich (1759), Anton Radics (1766) und Johann Horváth (1767) geschrieben. In all diesen finden wir eine gute allgemeine Botanik, die umfangreichste in der Physik von Reviczky. Auch von den in Wien wirkenden Professoren, Johann Michael Klaus (1756) und Paul Makó (1762) sind physikalische Lehrbücher erschienen, in denen ein Kapitel der allgemeinen Botanik gewidmet wurde. Die Botanik als selbstständige Wissenschaft erhielt in Ungarn ihren Lehrstuhl erst im Jahre 1770 an der neu gegründeten medizinischen Fakultät. Doch wurde die allgemeine Botanik noch lange Zeit in der Physik vorgetragen.

(Aus der 352. Sitzung der Botan. Section am 13. oktober 1932.)

